

Nüfus Artışı ve Açlık

İki milyon yıldan bu yana dünyadaki insan nüfusu sürekli artıyor. Nüfus-bilim uzmanları bu sürekli artış sırasında üç büyük sıçramanın yaşandığını düşünüyorlar. Onlara göre bu sıçramalardan ilki yaklaşık 2 milyon yıl önce oldu. Bu tarihlerde insan, alet yapmayı keşfetti. Böylece ömrünü kısaltan doğa koşullarına ve vahşi hayvanlara karşı koymada önemli bir ilerleme gösterdi.

Nüfus artışındaki ikinci büyük sıçrama, yaklaşık 10 000 yıl önce, tarımın keşfiyle yaşandı. Tarım sayesinde dünya nüfusu 5-10 milyondan 150-300 milyona (Milat dolaylarında) yükseldi. Milat'tan sonraki 1000 yıl boyunca da bu sayı yavaş yavaş 350 milyona ulaştı. İngiltere'de Sanayi Devrimi'nin başlangıcı kabul edilen 1750'ye gelindiğinde dünya nüfusu ancak 800 milyon dolayındaydı. Bir başka deyişle 750 yıl içinde nüfus her yıl yaklaşık olarak binde birlik bir artış göstermişti. Bu aşırı yavaş artışın temel nedeni, ölümlerin çok oluşuydu. Ölüm oranı özellikle çocuklarla bebeklerde çok yüksekti. Yeni doğanların ancak yarısı 5 yaşına değin yaşayabiliyordu. Bu nedenle doğum oranı da çok yüksekti. Öte yandan savaşlar, kıtlık ve salgın hastalıklar da nüfus artışının önündeki büyük engellerdi. Örneğin 1347'de Çin'de ortaya çıkıp Avrupa'ya yayılan veba salgını sırasında Avrupa'da 25 milyon kişi ölmüştü. Bir başka deyişle Avrupa'nın nüfusu üçte bir oranında azalmıştı.

Dünya nüfus artışındaki üçüncü sıçrama, Sanayi Devrimi'yle birlikte oldu. 19. yüzyılda Avrupa'da insanların yaşam düzeyi yükseldi; temizlik ve sağlık düşünceleri değişti; tıp, temizlik ve beslenme alanlarında büyük ilerlemeler oldu (örneğin, insanlar hastalıklarla mikroorganizmalar arasındaki ilişkiyi bu yüzyılda keşfettiler). Beslenme düzeninde değişimler yaşandı. Öte yandan iletişim ve taşımacılıkta önemli gelişmeler oldu. Tüm bunların sonucu olarak da insanların ölüm hızında büyük bir düşüş gerçekleşti. Bu düşüş önce Avrupa ve Kuzey Amerika'da, 1800'lerde başlamıştır. Ölüm hızındaki düşüşe karşın, doğum hızında herhangi bir değişiklik olmayınca, dünya nüfusu 1800'lerin ortasında bir milyara ulaştı. Avrupa ve Kuzey Amerika'daki değişimler, gelişmekte olan ülkelerde ancak bu yüzyılda –ama şaşırtıcı bir hızda– yaşanmıştır (örneğin Mısır'da 1940-1960 arasında ölüm hızındaki düşüş, ortalama ömür beklentisini 20 yıl artırmıştır). Böylece, 1930'a gelindiğinde dünya nüfusu ikiye katlandı ve iki milyar oldu. Üçüncü bir milyarın eklenmesi için 30 yıl yetti; 1960'da dünya nüfusu üç milyardı. Nüfus artış hızı da en üst düzeyine –yılda % 2– bu yıllarda ulaştı. O nedenle de dünya nüfusu dört milyara, yalnızca 14 yılda, yani 1974'te ulaştı. 1987'de beş milyar olan nüfus, bu yılın ortalarında da 6 milyarı bulacak.

Sanayi Devrimi'yle birlikte ortaya çıkan nüfus artışındaki üçüncü sıçrama, dünya nüfusunu 250 yılda 7,5 kat arttırarak 800 milyondan 6 milyara çıkarttı.

Dünya nüfusunda patlamaya yol açan, doğum hızı, ölüm hızındaki düşüş kadar olmasa bile, bugün artık dünyada düşmektedir. Öyle ki günümüzde birçok Batı ülkesinde nüfus artışı neredeyse durmuştur. Hatta bazılarında azalmaya bile başlamıştır. Ne var ki bu durum yalnızca Avrupa'ya özgüdür. Avrupa'daki bu duruma karşılık Afrika'da nüfus hâlâ büyük bir hızla artmaktadır. Güney Amerika ve Asya da nüfus artışı yönünden Afrika'nın hemen ardından gelmektedir.

Bu durumda çok önemli bir soru akla geliyor: Nüfus artışı nereye kadar sürecek; dünya nüfusu sürekli artacak mı, yoksa bu artış bir gün duracak mı, hatta durduktan bir süre sonra azalmaya da başlayacak mı?

Bu konuda birçok ülkede araştırmalar yapılıyor. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in (BM) de bir araştırması var. Soruna yönelik tüm çalışmaların ulaştığı nokta, nüfus artışının 50 ile 100 yıl kadar daha süreceği, sonra duracağı yolundadır. Ne var ki nüfusun hangi sayıda ve ne zaman sabitleneceğine ilişkin tahminler çok farklı. Kimi araştırmalar, nüfus artışının 2050'de duracağını söylerken, kimileri de 2100 yılına değin süreceğini savlıyor. Nüfusun sabitlene-

ceği sayıya yönelik tahminler de 10 ile 15 milyar arasında değişiyor. BM'nin hazırladığı raporda geleceğe yönelik üç senaryo var. Bu senaryolarda nüfus artış hızı üç düzeyde ele alınmış; Yüksek, orta ve düşük. Raporada orta düzeydeki artış hızıyla 2100 yılında nüfusun sabitleneceği öngörülüyor. Rapora göre 2050'de de dünya nüfusu 9,3 milyar olacak.

Bütün bu çalışmaların temelinde kadınların doğum oranında yavaş da olsa bir azalmanın olacağı düşüncesi yatıyor. (Eğer doğum oranı düşmüyüp, bugünkü düzeyini korursa 2050'de dünya nüfusu 14,9 milyar olacak.) Yıllarca süren çalışmaların sonucunda, doğum oranının düşürülmesinde ekonomik gelişmenin, eğitimin ve gebeliği önleyici uygulamaların çok önemli olduğu ortaya çıkmış. Ama en önemli etkenin, kadının toplumdaki konumunun güçlendirilmesi; kadınlara eşit iş ve eğitim olanağı tanınması olduğu anlaşılmış.

Bunun yanı sıra düzenlenen uluslararası toplantılarda, 20 yıl öncesine göre daha çok sayıda ülkenin, bu konuyu önemli bir sorun olarak algılanmaya başladığı da görülüyor. Hükümetlerin, bu konunun ciddiyetini anlamaları ve ülkelerindeki nüfus artış hızını düşürmeye yönelik uygulamalar başlatmaları çok önemli. Bu duruma en güzel örneği Çin oluşturuyor. Dünyanın en kalabalık ülkesi Çin'de kadın başına düşen çocuk sayısı 1,8'e düşürülmüş durumda. Bu sayı dünyada 3,5 dolayında.

Bilim adamları, üçüncü bin yıla girilirken insanlığın karşısındaki en önemli sorunların başında nüfus artışını görüyor. Çünkü bu sorun gerçekte birçok sorunu da beraberinde getiriyor. Bunların başında tarım alanlarının yok olması, hava ve su kirliliğinin artması geliyor. Bunlara öteki çevresel sorunları da eklemek gerek; ormanların hızla azalması, çölleşme, seller, toprak erozyonu ve canlı türlerinin azalması. Bunların yanında nüfus artışının ortaya çıkardığı ya da pekiştirdiği çok önemli toplumsal sorunlar da var; işsizlik, yoksullaşma, toplumsal kargaşalar ve savaşlar. Ama tüm bunlar bir yana, nüfus artışı deyince ilk akla gelen sorun kuşkusuz açlık.

1997			2010			2025		
Ülke	Nüfus (milyon)	Sıra	Ülke	Nüfus (milyon)	Sıra	Ülke	Nüfus (milyon)	Sıra
1	Çin	1 237	1	Çin	1 394	1	Çin	1 500
2	Hindistan	970	2	Hindistan	1 183	2	Hindistan	1 385
3	ABD	268	3	ABD	298	3	ABD	335
4	Endonezya	204	4	Endonezya	240	4	Endonezya	276
5	Brezilya	160	5	Brezilya	187	5	Pakistan	233
6	Rusya	147	6	Pakistan	176	6	Nijerya	232
7	Pakistan	138	7	Nijerya	157	7	Brezilya	213
8	Japonya	126	8	Bangladeş	152	8	Bangladeş	180
9	Bangladeş	122	9	Rusya	141	9	Meksika	141
10	Nijerya	107	10	Japonya	128	10	Rusya	131

Yoksulluğun Çocuğu: Açlık

Belki onları görmüşsünüzdür. Nerede mi? Miami'nin caddelerinde, Sahra Afrika'sının düzlüklerinde, Bangladeş'te Dhaka'da bir banliyöde ya da Fransa'da Paris'te modern lokantaların kapısında ve Türkiye'de Diyarbakır'da ekmek dağıtan belediye kamyonunun önünde. Boş mideli kadınlar, erkekler ve çocuklar, doymak sözcüğünün anlamını bile bilmeden bir tas yemek, bir parça ekmek için bekliyorlar. Brezilya'nın gecekondu mahallelerinden birinde de, Carolina Maria de Jesus adında bir yazar, kitabında, "Açlığın rengi sarıdır" demiş ve bunu çöp tenekesinde bulup yediği kuru bir ekmek parçasından sonra renginin değişmesinden anlamış. Çünkü az da olsa doyduktan sonra bu sarı renk yitip gitmiş birden.

Dünya'da pek göze çarpmıyormuş gibi gözükse de 800 milyon insan açlık çekiyor. Oktay Akbal da "Sarılar içinde içten içe sararak yaşıyoruz" diyor bir yazısında. Gerçekten de içten içe sararan bir Dünya'da yaşıyoruz. Tarihi anımsarsak, 1978'de Brezilya'nın kuzeydoğusunda, 1983'te Sahra'da, 1984'de Etiyopya'da, 1989'da Sudan'da on binlerce hatta milyonlarca insan açlıktan ölmüştü. Açlık hâlâ var. Açlığın soluğu bir kısım insanlara şimdilik çok uzak; ama bazılarının da ensesinde.

Dünya nüfusunun yaklaşık 6 milyar olduğunu söylemiştik. Bu nüfusun %30'u yoksulluk içinde yaşıyor. %24'ü de günde 1 dolarla yaşamını sürdürmek zorundaki insanlardan oluşuyor. Bu aç insanlarsa özellikle "Üçüncü Dünya" ülkelerinde toplanmış.

Peki Dünya bu insanları doyuracak besinden yoksun mu? Besin miktarıyla, dünya nüfusu arasında ters bir orantı mı var? Bu soruların yanıtı kestirmeden söyleyelim! Hayır. Kuramsal olarak baktığımızda dünyadaki tüm insanlara yetecek kadar besin maddesi var. Ancak bu maddelere erişmede bir dengesizlik söz konusu.

Açlığı, nüfus arttıkça yaygınlaşan, insanlar arasındaki eşitsizlikleri daha da büyüten, yoksulluğun çocuğu diye tanımlarlar. Bir de, "açlık yoksulu yakalar" derler. Bu deyişler gerçekten doğru; ama yoksulluk göreceli bir kavram olduğu için "aç'tan aç'a da fark oluyor". Daha doğrusu, açlığın da coğrafyası oluyor. Amerika'da yaşayan, yıllık geliri 12 000 dolardan az, dört kişilik bir aileyi düşünelim. Bu aile, Amerika'da kötü bir evde, faturalarını ödemediği için güçlük çekerek, lüks tüketimler yapmadan, pazarın en kötü ürünleriyle beslenerek yaşamını zar zor sürdürüyor. Ama Mozambik'te yaşamını sürdüren bir başka dört kişilik ailenin yıllık geliri 200 dolar, hatta bundan da az. Mozambikli etin tadını dahi bilmiyor. Genellikle boş mideyle başlıyor güne. İşte böyle bir açlık coğrafyasında zen-

gin ülkelerin açlarını bir yana bırakıp, Üçüncü Dünya ülkelerindeki açlara ve açlığa doğru uzanalım. Çünkü, zengin ülkelerdeki yoksulluğun ortadan kalkması oldukça uzak bir olasılık; ama, aç insanların

lirler. Sayılamalardan bir örnekle (eğer şans denebilirse) bu şansı açıklayabiliriz. Dakar kentinde ortalama yaşam süresi 63 yılken Doğu Senegal'in kırsal bölgelerinde insanlar ortalama 37 yaşında ölmektedir. Kadınlarda ve çocuklarda yaşam süresi daha da kısaldır. Dünyada yetersiz beslenen nüfusun %40'ı 10 yaşından küçük çocuklardan oluşur. 5 yaşından küçük çocuk ölümlerinin %60'ının nedeni de açlıktır. Aile içinde, normalde almaları gereken gıdanın %20-30 eksisini alır çocuklar. Kız ya da erkek çocuk olmak da bu oranı değiştirir. Erkek çocuklar kızlara oranla biraz daha iyi beslenirler.

Kadın olmak zordur. Üçüncü Dünya kadını olmak daha da zordur. Her işe koşturan kadınların beslenmeye sıra gelince, sofradaki yerleri erkeklerden sonradır. Gebelik dönemindeyse, zaten düşük olan protein alımı, bebekle paylaşıldığından iyice azalır. Aslında bu protein ne bebeğe ne de anneye yarar. Üçüncü Dünya ülkelerinin çocukları doğuştan aç doğar. Sri Lankalıların, Nijerlerin ve Hintlilerin %30'u dünyaya eksik kiloyla doğmuş, prematüre bebek getirir.

Çocuklarda ciddi büyüme sorunları da vardır. Bilgisizlik, olanaksızlıkla birleşir ve anne doğumdan kısa süre sonra yine gebe kalır. Beslenememekten sütü kesilen anne çocuklarını anne sütü yerine tahıl lapası gibi besinlerle besler. Böyle beslenme düzeninde çocuklar hastalıklara karşı da dirençsiz hale gelir. Açlıktan kurtulanlar, bu defa da ishal, kızamık ya da ateşli hastalıklar yüzünden yaşamını yitirirler.

Bu ülkelerde çocuk ölümlerinin başlıca nedeni yetersiz protein ve vitamin alımına dayanan yanlıştır ve eksik beslenmedir.

Bütün bu anlattıklarımızı kimi sayılarla daha da netleştirebiliriz: 6 milyar aşan Dünya nüfusunun yarısından fazlası çocuk; 182 milyon çocuk aç. 600 milyonu beslenme yetersizliği yüzünden gelişme ve büyüme bozukluğu içinde büyüyor; 1 milyar 300 milyonu yoksulluk çizgisi altında yaşıyor. Bir o kadarı sağlıklı ev ortamından uzak. 15 milyon insan da evsiz. Çocuklar fuhuşa alıştırılıyor. Kız ve erkek çocuk arasındaki eşitsizlik yaygınlaşıyor. Beslenme yetersizliğinden kaynaklanan ölümler kız çocuklarda daha fazla: Çoğu Asya ülkelerinde 250 mil-

Tarih	Türkiye Nüfusu				
	Toplam (bin)	Kent (bin)	Oran (%)	Kır (bin)	Oran (%)
1927	13 648	3 306	24,2	10 342	75,8
1935	16 158	3 802	23,5	12 356	76,5
1940	17 820	4 346	24,4	13 474	75,6
1945	18 790	4 687	25,0	14 103	75,0
1950	20 947	5 245	25,0	15 702	75,0
1955	24 064	6 927	28,8	17 137	71,2
1960	27 754	8 859	31,9	18 895	68,1
1965	31 391	10 805	34,4	20 586	65,6
1970	35 605	13 691	38,4	21 914	61,6
1975	30 347	16 869	41,8	23 478	58,2
1980	44 736	19 645	43,9	25 091	56,1
1985	50 664	26 866	53,0	23 798	47,0
1990	56 473	33 326	59,0	23 147	41,0
1995	62 171	37 854	60,9	24 317	39,1
2000	67 332	47 549	70,6	19 783	29,4

Tarih	Dünya Nüfusu (milyon)
01.07.1998	5 926
01.08.1998	5 933
01.09.1998	5 939
01.10.1998	5 946
01.11.1998	5 952
01.12.1998	5 959
01.01.1999	5 966
01.02.1999	5 972
01.03.1999	5 978
01.04.1999	5 985
01.05.1999	5 991
01.06.1999	5 998
01.07.1999	6 004

yon çocuk ağır işlerde ve kötü ortamlarda çalıştırılıyor. Son on yılda savaşlarda ölen çocuk sayısı 3 milyon sınırına yaklaştı. 10 milyon çocuk savaşlar yüzünden psikolojik travma geçirdi, 16 milyonu sakat kaldı. Mülteci çocuk sayısı 12 milyon. 26 ülkede, eğitim şartları eşit olmasına rağmen 16 yaşın altında 100 çocuktan 25'i okula gitme şansına sahip değil. Yaşları 6 ile 11 arasında değişen 130 milyon çocuk okula gidemiyor. 2010 yılına kadar önlem alınmazsa 850 bin çocuk AIDS kurbanı olabilir. 400 milyon çocuk temiz su içmeden büyüyor.

Sonuç?

Açlığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunma, yeni tekniklerin yaygınlaşmasına yardımcı olma, dünyadaki tarımsal üretimi daha dengeli bir biçimde örgütlenme amacıyla, Birleşmiş Milletler, 1945 yılında FAO'yu kurmuştu. İnsanlar 1960'larda Yeşil Devrimi, yüksek verimli toprak çeşitlerinin, nüfus patlamasının ve gıda talebindeki artışın çözümü olduğuna inandılar. Ancak 1970'lerde patlak veren dünya tahıl krizi ve bazı yerlerde yaşanan kıtlıklar açlığa çare konusunda pek de yol alınmadığını ortaya koydu. 1974'te Birleşmiş Milletler öncülüğünde yine toplanıldı. Konferanslar yapıldı.

Dünyada nüfusun en hızlı arttığı ülkeler, gelişmekte olan ülkeler. Nüfus artışının % 90'ı bu ülkelerde oluyor.

di. Yoksul köylüleri kaldırmak için fonlar kuruldu. Birçok kurum, birçok etkinlik gerçekleştirdi yıllar içinde. Şimdilerde de açlık hâlâ bütün dünyanın temel sorunlarından biri. Açlık ortadan kalkmadı. Ama bazı istatistikler de açlığın önünde aydınlık günlerin olacağını vurguluyor. FAO'nun araştırmasına göre, 2000'li yıllarda gelişmekte olan 89 ülkede yeterli beslenen kişi sayısı 500 milyonu aşacak, böylece rengi sarılar azalacakmış.

Konferanslar hep ilk on yıl içinde açlığın ortadan kaldırılması kararıyla bağlanır. Sonra birçok çalışmalar başlar. Ama yapılan tüm girişimlerin sonunda varılan nokta ortadadır. Teknik girişimlerle sorun kökten çözümlenmemiştir. Herhalde, açlığın enikonu yerleştiği ülkelerde sosyal yapının temeli sorgulanarak bu ülkelerin de evrim geçirmesi gerekecektir. Dünyada açlıktan ve hastalıktan kaynaklanan kitlesel ölümleri önlemek için, nüfusun bu hızla artmaması gerekir. Dünyadaki insanların yaklaşık üçte birinin 15 yaşın altında olduğunu göz önüne alırsak ve bu insanların normal koşullar altında henüz üreme çağına olmadıklarını düşünürsek, nüfusun sabitlenmesinde dünya ölçüsünde bir devrim yaratılması gerekmektedir. Bu da eğitim, sağlık, ve kadınların toplumdaki durumu konularında temel reformların ve küresel çapta önceliklerin yeniden saptanmasını gerektirecektir.

Gülşun Akbaba
Çağlar Sunay

Kaynaklar
Birleşmiş Milletler Raporu, "Küresel Değişim ve Sürdürülebilir Kalkınma: Önemli Eğilimler", 20 Ocak 1997
<http://www.census.gov/ipeds/www/worldpop.html>
http://ccwf.cc.utexas.edu/~bogler/ecology/human_pop.html
Adalı C., "Günümüz Kapitalizmi ve Devlet Üzerine" İstanbul, 1997.
Bessis S. "Dünyada Açlık" İstanbul, 1992.
Brown L., Flavin C., Postel S. "Gezegenimizi Kurtarmak" Ankara, 1997.
<http://www.eyupcocuk.org/istatistik.html>